

TÄMNARENS VATTEN VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2019

Tämnarens Vattenråd bildades den 4 juni 2007. Det skulle bevara sjöns intressen i ett större perspektiv, samt öka det lokala inflytandet över sjöns framtid när EU:s vattendirektiv skulle genomföras. Tämnarens Vattenråd bildades efter Länsstyrelsens information om arbetsprogram för Norra Östersjöns vattendistrikt, samarbete för bättre vatten.

Den 29 mars 2014 ombildades vattenrådet till Tämnarens Vatten Ideell Förening med nya stadgar och ändamål. Juridiska personer såsom Heby, Tierp och Uppsala kommuner kan nu vara medlemmar i föreningen, vilket de är. Samarbetet med de tre kommunerna är gott och utvecklas alltmer.

- ***Föreningens uppgift är att målmedvetet bilda opinion för och utveckla och rädda sjön Tämnaren i Uppsala län. Vi arbetar med att "promota och lobba" för sjöns bevarande och goda utveckling.***
- ***Föreningens mål är att Tämnaren skall leva minst ett ytterligare sekel som en frisk, tillgänglig och attraktiv sjö.***

Handlingsplan/strategi

- ✓ Verka för en optimal reglering av vattennivån för att uppnå målen. Det som begränsar Tämnarens Vattens verksamhet är den rådande vattendomen. Enligt den får Uppsala Vatten ta vatten till en viss nivå från Tämnaren.
- ✓ Insamling av data om vattennivåns variationer under året, för att kunna basera beslut på fakta. Det myckna regnandet under hösten 2019 och vintern 2020 har gett Tämnaren en ovanligt hög vattennivå för årstiden.
- ✓ Vara synlig i media för att väcka opinion. Upplands Nyheter hade en uppmärksammat artikel om Tämnaren under maj 2019.
- ✓ Verka för olika typer av informationsspridning för att öka intresse och engagemang. Föreningen använder aktivt egen webbplats samt en facebook-grupp med 467 medlemmar, där livlig interaktion sker.
- ✓ Bedriva en aktiv samverkan med berörda kommuner. Samverkan med de tre kommunerna – Heby, Tierp och Uppsala – inom vars områden sjön Tämnaren finns – är god och har intensifierats under året.

Årsmötet 6 april 2019 i Birgittagården Harbo

33 registrerade personer deltog i årsmötet. Styrelseledamöter och kommunernas vattensamordnare redogjorde för hur Tämnaren mår, och hur länge det kan finnas vatten kvar i sjön. Under året har styrelsen tillsammans med kommunernas vattenhandläggare förberett en landskapsanalys av Tämnaråns avrinningsområde, vilket informerades om under årsmötet.

- ***Vad är en landskapsanalys? Hur kan den bidra till att bevara Tämnaren?***
- ***En landskapsanalys ger förslag på förbättringsåtgärder.***

Historiskt har vi dikat ut och avvattnat mark för att möjliggöra odling. Idag ser vi dock att vi även behöver hålla kvar vattnet i landskapet, bland annat för att öka grundvattenbildningen. Genom att öka vattnets uppehållstid i landskapet får man ett jämnare vattenflöde nedströms och minskar toppflödena. Att även kunna buffra för extremflöden och extremtorka p.g.a. klimatförändringarna kommer att bli allt viktigare framöver. Exempel på åtgärder är anläggning av våtmarker, dammar, "meandring" av diken.

Funktionärer vid årsmötesförhandlingarna var Torbjörn Ivarsson (ordförande), Ulf Nygren (sekreterare) och Barbro Öman (valberedning).

Politikerdag vid Aspås

Vi fortsätter arbetet med att stärka samarbetet med kommunerna. Den 17 maj inbjöd vi till Politikerdag vid Aspås. Ett flertal politiker och tjänstemän från de tre kommunerna deltog samt Tämnarens Vattens styrelse. Vi berättade om:

- Tämnarens bakgrund, historia och utveckling.
- Hur mår Tämnaren med perspektivet hela avrinningsområdet.
- Förslag till Landskapsanalys som ett projekt.

Frågeställningar:

- Kan man reglera sjön mer flexibelt utifrån befintlig vattendom?
- Hur tänker sig Uppsala Vatten ta vatten i framtiden? Kommer de att ha något intresse kvar för Tämnaren?
- Hur kan kommunerna samarbeta för Tämnarens väl?

I det vackra och soliga vårvädret gick vi ned till sjön och besåg den. Det är viktigt att politiker och andra engagerade får se sjön. Tämnarens Vatten bjöd också på mat denna dag.

Vad är en landskapsanalys och hur kan den bidra till att bevara Tämnaren?

Föreningens styrelse har tillsammans med vattensamordnare (miljöstrateg, naturvårdshandläggare) i de tre kommunerna under året arbetat fram ett förslag till landskapsanalys, som länsstyrelsen har godkänt och bidrar med 200 000 kronor under två år. Det är ett gemensamt projekt med de tre kommunerna, vilket administreras av Heby kommun.

Projektets övergripande syfte är att på landskapsnivå öka vattnets uppehållstid, förbättra vattenförsörjningen samt utjämna flöden i avrinningsområdet för Tämnaren med hänsyn till dagens markanvändning. Målet är en förbättrad grundvattenbildning och vattenkvalitet i området, en stärkt klimatanpassning samt stärkt biologisk mångfald. Projektet syftar vidare till att åtgärda grundorsakerna till övergödning och igenväxning och kompensera för de sjösänkningar och dikningar som genomförts under de senaste 150 åren.

Landskapsanalysen ska lämna förslag till restaurering av våtmarker i området. Det innebär att samarbete skall ske med markägare. Projektet leds av representanter från styrelsen samt kommunernas vattensamordnare.

Tämnaren – bevaras eller icke vara

Sjön Tämnaren har under året 2019 uppmärksammats i en fallstudie, skriven av Johanna Melin vid Kulturgeografiska institutionen, *Uppsatser*, Uppsala universitet. Johanna Melin skriver:

”Till följd av både naturliga processer och antropogen påverkan växer Upplands största sjö, Tämnaren, igen, till lokalbefolkningens förfäran. Denna fallstudie kartlägger med hjälp av intervjuer och den miljöetiska kartmetoden de inblandade aktörerna och deras förhållningssätt i arbetet för sjöns bevarande. Detta för att få en förståelse för hur deras natursyn påverkar förutsättningarna för Tämnarens framtid. Studien baseras på tidigare studentarbeten och avser att vara ett komplement till dessa.

Resultatet visar att ett samarbete mellan aktörerna är under utveckling men att de samtidigt har mer förväntningar på varandra än på sig själva. Aktörerna har spridda inställningar till nyttorna med Tämnaren och är heller inte helt överens om hur man bör gå tillväga, om något alls bör göras eller vem som ska göra vad. Slutsatsen är att för ett bevarande av Tämnaren bör samtliga aktörer identifiera sin egen nytta med Tämnarens existens för att på så vis hitta motivation till ett arbete mot ett gemensamt mål.”

Intervjuade aktörer i fallstudien är:

Tämnarens Vattenråds ordförande, Heby kommuns miljöstrateg, Tierps kommuns naturvårdshandläggare, Uppsala kommuns vattensamordnare; dessa fyra deltar i föreningens styrelsearbete.

Därtill Länsstyrelsens i Uppsala län miljöskyddshandläggare och miljöutredare, Uppsala Vattens utredningsingenjör, samt Tämnarens sänkningsföretags ordförande,

Motion om räddningsaktion för Tämnaren

Den 16 september 2019 inlämnade Jonas Segersam (KD) en motion till Uppsala kommunfullmäktige om att rädda Tämnaren. Den har sedan behandlats i kommunstyrelsen och kommunfullmäktige, som beslutade om återremiss. Det innebär att under 2020 kommer Uppsala att inbjuda till ett seminarium om räddningsaktion för Tämnaren. Tämnarens Vattens styrelse beräknas bli inbjudet till seminariet. Vattensamordnaren i Uppsala kommun får uppdraget förbereda seminariet.

Deltagande i vattenseminarier

Styreledamöter har under verksamhetsåret inbjudits och deltagit vid:

- Presentation av LOVA-projekt 1/9 för Vansjön, Heby.
- Statlig utredning om övergödning vid besök 30/9 i Julmyra, Heby.
- Seminarium om Mälaren 24 oktober vid SLU.
- Seminarium vid SLU “Med focus på framtidens vattenförvaltning I jordbrukslandskapet (22/1-20).
- Två dialogmöten om väg 272 mellan Uppsala och Gysinge.

Utredning om vatten från Dalälven

Uppsala Vatten har under året presenterat en utredning, som föreslår att Dalälven kan bli Uppsala nya vattentäkt. Uppsala växer och behöver i framtiden mer vatten. Ett förslag är att föra Dalälsvatten direkt genom en pipeline till Uppsala. Vilka konsekvenser får det för Tämnaren?

Uppsala Nya Tidning skrev 2019-09-22:

”Uppsala kan tvingas ta sitt dricksvatten från Dalälven om staden på att öppna nya områden för grundvatten-produktion norr om stan fortsätter växa så snabbt som i dag. Redan nu finns planer. Men risken finns för att Fyrisåns vatten inte räcker till för att all ny infiltration. Därför måste Uppsala vatten se sig om efter andra källor på sikt. Dalälven är det alternativ som i dagsläget ligger närmast till hands. Maria Lindqvist Pettersson tänker sig att kommunen pumpar vatten från älven och fyller på Fyrisån uppströms via sjön Tämnaren eller direkt i Fyrisån. Ett annat alternativ är att dra en ledning från Dalälven direkt ner till Uppsala för infiltration i åsen.

– Jag tror att en ledning är att föredra, säger Maria Lindqvist Pettersson.

Varför. Det kan ju handla om en ledning på 7-8 mil?

– Väljer vi att fylla på Fyrisån via sjön Tämnaren så kommer vi att få pumpa mycket mer vatten från Dalälven därför att mycket av vattnet försvinner bland annat genom avdunstning. Med en ledning har vi bättre kontroll på vattnet. Det minskar också risken för att vi får in vatten som är förorenat.”

Styrelsearbete

Styrelsen har under året bestått av Kiell Tofters (Östervåla), Per Möller (Tärnsjö), Ola Nordström (Uppsala), Kersti Borgestig-Nilsson (Östervåla), Stella Andermo (Tierp), Nils Lage Posse (Stockholm), Mark Veldhuis (Uppsala). Dessa är valda av föreningen.

I styrelsearbetet har också deltagit av kommunerna valda: Jenny Lundström (Tierps kommun), Per Ekegren (Uppsala kommun), Torbjörn Ivarsson (Heby kommun). Därtill har kommunernas vattensamordnare Zahrah Lifvendahl (Uppsala), Maria Berg (Tierp) och Camilla Winqvist (Heby) deltagit.

Styrelsen har träffats för överläggning och beslut 21 februari, 6 april, 17 maj och 12 september. Decembarmötet inställdes pga sjukdom och blev i stället 21 januari 2020. Därtill har styrelsen träffats 5 mars. Föreningen hade under året 32 personliga medlemmar/familjer samt fyra juridiska personer. Inbjudan till årsmötet 2020 går via epost till 116 personer i föreningens adressregister.

Uppsala den 5 mars 2020

Styrelsen gm Kiell Tofters, eu

